

Eeva Nykänen

30.5.2018

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asia: HE 16/2018 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi laista asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa (valinnanvapauslaki). Lakivaliokunnan toiveen mukaisesti THL keskittyy tässä lausunnossa oikeusturvaan ja muutoksenhakuun liittyviin kysymyksiin.

Valinnanvapauslain perusteella tehtäviä hallintopäätöksiä koskevasta muutoksenhausta säädettäisiin esityksen 83 §:ssä. Pykälän ensimmäisessä momentissa lueteltaisiin päätökset, joihin saa hakea muutosta maakuntavalituksella. Pykälän toisen momentin mukaan esityksen 47 §:ssä tarkoitettuun suoran valinnan palvelujen ja asiakassetelipalvelujen tuottajan hyväksymisen peruuttamista koskevaan päätökseen haettaisiin muutosta hallintovalituksella ilman oikaisuvaatimusta. Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin, että lain perusteella tehtyyn muuhun päätökseen haettaisiin muutosta ensi vaiheessa oikaisuvaatimuksella ja sen jälkeen hallintovalituksella. Pykälän neljännen momentin mukaan hallintovalitusasioissa valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi valituslupaa.

THL:llä ei ole huomautettavaa muutoksenhakua koskevan pykälän perusratkaisuista. THL arvioi, että pykälän nojalla määräytyvä valitustyyppi vastaa asioiden oikeudellista luonnetta. Ne valinnanvapauslain nojalla tehtävät päätökset, joissa valitustyyppi on määritelty maakuntavalitus, ovat pääsääntöisesti luonteeltaan maakunnan asukkaita yleisesti koskevia ja siten maakuntavalituksen alaan kuuluvia. Myös se, että hallintovalitusasioissa on lähtökohtana oikaisuvaatimusmenettely, josta kuitenkin on luovuttu hyväksymisen peruuttamista koskevista asioista, on perusteltua. Hyväksymisen peruuttamista koskeva asia on tärkeää saada tuomioistuimen käsiteltäväksi mahdollisimman nopeasti, kun taas muuntotyyppisissä asiaryhmissä oikaisuvaatimusmenettelyn käyttö on tarkoituksenmukaista.

THL pitää jossain määrin ongelmallisena sitä, että esityksessä raja yhtäältä valituskelpoisten hallintopäätösten ja toisaalta tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi määrittyvien ratkaisujen välillä ei ole täysin yksiselitteinen. Maakunta ja maakunnan

www.thl.fi

Eeva Nykänen

30.5.2018

liikelaitos tekisivät valinnanvapauslain nojalla yksilön asemaan vaikuttavia oikeusharkintaa sisältäviä ratkaisuja, jotka kuitenkin määritellään esityksessä tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi eikä valituskelpoisiksi hallintopäätöksiksi. Esimerkki tästä on maakunnan liikelaitoksen lain 24 ja 25 §:n perusteella tekemä ratkaisu asiakassetelin antamisesta tai antamatta jättämisestä. Viime kädessä asian muutoksenhakukelpoisuus jää kuitenkin ratkaistavaksi lain soveltamiskäytännössä.

Edellä kuvattu epäselvyys liittyy osaltaan siihen sosiaali- ja terveyspalvelujen välillä perinteisesti vallinneeseen eroon, että sosiaalihuollon palveluissa palvelun saannin edellytyksenä on palvelun myöntämistä koskeva hallintopäätös, kun taas terveydenhuollon palvelujen antamisesta ei pääsääntöisesti tehdä hallintopäätöstä, vaan hoidon antamista koskeva ratkaisu ymmärretään tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen välille muodostuu näin rakenteellinen ero, jonka perusteltavuus yksittäistapausten tasolla ei ole täysin selvää. Tämä kysymys on syytä ottaa tarkasteltavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon sisältölakien uudistamisen yhteydessä. Toinen seikka, jota on siinä vaiheessa tarpeen harkita, on kysymys esityksen 5 §:ssä tarkoitetun asiakassuunnitelman sitovuudesta ja siihen mahdollisesti liittyvistä oikeussuojatarpeista.

THL katsoo, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden valinnanvapauden laajentaminen on kannatettavaa asiakkaiden aseman ja itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi ja palvelujärjestelmän kehittämiseksi. Hyvin suunniteltu ja toimeenpantu valinnanvapausuudistus voi vahvistaa palvelujärjestelmän asiakaskeskeisyyttä, parantaa palvelujen laatua ja saatavuutta ja vähentää palveluissa ja niiden laadussa esiintyviä alueellisia ja palveluyksikköjen välisiä eroja. **THL katsoo, että näitä tavoitteita on mahdollista saavuttaa nyt esitetyn sääntelyn avulla, minkä vuoksi THL pitää sääntelyn eteenpäinviemistä tärkeänä. THL kuitenkin korostaa, että sääntelyn vaikutuksia tulee seurata systemaattisesti ja tarvittavat korjausliikkeet toteuttaa ripeästi.**

Ylijohtaja

Marina Erhola

Johtaja vt.

Anu Muuri